

УДК 141.7:316.42(4-11)

СЬОМИК В'ячеслав – кандидат економічних наук, докторант кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 9, вул. Пирогова, м. Київ, Україна, індекс 01601 (semyk@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-3984-1438>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.51.21>

Бібліографічний опис статті: Сьомик, В. (2025). Від просвітницького розуму до метамодерних антиномій: соціально-філософська діагностика демодернізації в Східній Європі. *Людиознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія»*, 51, 344–356, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.51.21>

ВІД ПРОСВІТНИЦЬКОГО РОЗУМУ ДО МЕТАМОДЕРНИХ АНТИНОМІЙ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКА ДІАГНОСТИКА ДЕМОДЕРНІЗАЦІЇ В СХІДНІЙ ЄВРОПІ

Анотація. Мета роботи. Дослідження спрямоване на соціально-філософську діагностику демодернізації у Східній Європі крізь призму переходу від просвітницького розуму до метамодерних антиномій. Мета полягає у виявленні механізмів, через які поєднання постімперських спадків, воєнних стратегій та інформаційних режимів змінює публічну сферу, інститути та освітні ландшафти. **Методологія.** Застосовано міждисциплінарний підхід, що поєднує концепцію множинних модерностей, критичну теорію, пост(колоніальні) студії, інституційний аналіз і просторово-інфраструктурні дослідження. Використано макроісторичну реконструкцію, топологію «розривів і вузлів» сучасності та інтерпретативний аналіз смислових структур, у яких демодернізаційні процеси стають соціально видимими. Аналітика доповнена зіставленням глобальних і регіональних кейсів, у тому числі даними про економічну активність у воєнних умовах та описом трансформацій освітніх і медіаінституцій. **Наукова новизна.** Обґрунтовано розуміння

демоdernізації не як випадкового відступу, а як структурної можливості сучасності, що проявляється в антиноміях автономії/залежності, резонансу/відчуження та публічності/закритості. Запропоновано діагностичну рамку, яка об'єднує інституційну крихкість, політики простору та інформаційні екосистеми, дозволяючи фіксувати керовані стратегії «повзучого» відкату. Показано евристичний потенціал освітніх ландшафтів як індикаторів і драйверів зміни режимів легітимації, а також продемонстровано продуктивність метамодерної чутливості для опису коливань між надією та іронією. **Висновки.** Демодернізація у Східній Європі постає як багаторівневий процес, що одночасно торкає інститути, простори, економічні ланцюги та смислотвірні режими, й не зводиться до дефіциту ресурсів. Для її стримування потрібні політики, які поєднують безпекові, правові, культурні та освітні інтервенції з відновленням довіри та публічності. Перспективи подальших розвідок охоплюють розробку операційних індикаторів демодернізації на мікро-, мезо- та макрорівнях, лонгітюдні порівняння прикордонних і окупованих територій, а також тестування запропонованої рамки за межами Східної Європи. Особливу увагу слід приділити практикам «контрдемодернізації», що перетворюють кризові вузли на точки зростання публічної сфери та інституційної автономії.

Ключові слова: демодернізація; множинні модерності; метамодерн; постімперські спадки; інституційна крихкість; публічна сфера; освітні ландшафти; інформаційні режими.

SEMYK Viacheslav – Candidate of Economic Sciences, Doctoral candidate at the Department of Social Philosophy, Philosophy of Education and Educational Policy, Mykhailo Dragomanov Ukrainian State University, 9 Pyrohova St., Kyiv, Ukraine, postal code 01601 (semyk@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-3984-1438>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.51.21>

To cite this article: Semyk, V. (2025). Vid prosvitnytskoho rozumu do metamodernykh antynomiy: sotsialno-filosofska diahnostyka demodernizatsiyi v skhidniy yevropi [From Enlightenment Mind to Metamodern Antinomies: Social and Philosophical Diagnostics of Demodernization in Eastern Europe]. *Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho*

universytetu imeni Ivana Franka. Serija "Filosofia" – Human Studies. Series of "Philosophy": a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 51, 344–356, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.51.21>

FROM ENLIGHTENMENT MIND TO METAMODERN ANTI-NOMIES: SOCIAL AND PHILOSOPHICAL DIAGNOSTICS OF DEMODERNIZATION IN EASTERN EUROPE

Summary. Purpose of the work. *The research is aimed at a socio-philosophical diagnosis of demodernization in Eastern Europe through the prism of the transition from the Enlightenment mind to metamodern antinomies. The aim is to identify the mechanisms through which the combination of post-imperial legacies, war strategies and information regimes changes the public sphere, institutions and educational landscapes. **Methodology.** An interdisciplinary approach is applied, combining the concept of multiple modernities, critical theory, post(colonial) studies, institutional analysis and spatial-infrastructural research. Macrohistorical reconstruction, the topology of “ruptures and knots” of modernity and interpretive analysis of semantic structures in which demodernization processes become socially visible are used. The analysis is complemented by a comparison of global and regional cases, including data on economic activity in war conditions and a description of the transformations of educational and media institutions. **Scientific novelty.** The understanding of demodernization is substantiated not as an accidental retreat, but as a structural possibility of modernity, manifested in the antinomies of autonomy/dependence, resonance/alienation and publicity/closure. A diagnostic framework is proposed that unites institutional fragility, spatial policies and information ecosystems, allowing to record controlled strategies of “creeping” rollback. The heuristic potential of educational landscapes as indicators and drivers of changing regimes of legitimation is shown, and the productivity of metamodern sensitivity for describing oscillations between hope and irony is also demonstrated. **Conclusions.** Demodernization in Eastern Europe appears as a multi-level process that simultaneously affects institutions, spaces, economic chains and meaning-making regimes,*

and is not reduced to a shortage of resources. To contain it, policies are needed that combine security, legal, cultural and educational interventions with the restoration of trust and publicity. Prospects for further exploration include the development of operational indicators of demodernization at the micro-, meso-, and macro-levels, longitudinal comparisons of border and occupied territories, and testing the proposed framework beyond Eastern Europe. Particular attention should be paid to practices of “counter-demodernization” that transform crisis nodes into points of growth of the public sphere and institutional autonomy.

Key words: *demodernization; multiple modernities; metamodern; post-imperial legacies; institutional fragility; public sphere; educational landscapes; information regimes.*

Актуальність проблеми. Східноєвропейські суспільства сьогодні переживають не лише черговий виток модернізаційних реформ, а й хвилю процесів, що демонтують їхні інституційні та символічні підвалини. Обіцянка просвітницького розуму – раціональна організація спільного життя, зростання автономії особи та розширення горизонтів критики – входить у напружений контакт із практиками політичної та економічної деградації. Демодернізаційні зсуви виявляються у згортанні публічності, уразливості знанневих інфраструктур, нормалізації насильства та реванші патримоніальних логік. Після розпаду імперських та тоталітарних режимів очікування лінійного прогресу поступаються місцем досвідам перервності, коли інститути формально модерні, а їхня соціальна ефективність – передмодерна. Війна як гранична подія оголює тріщини модерного проєкту, прискорює регресивні тенденції й водночас каталізує нові форми солідарності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальна дискусія щодо демодернізації у Східній Європі розгортається між обіцянками проєкту Просвітництва та емпірично зафіксованими регресіями в інституційній тканині суспільств. Окреслення горизонту раціональності і критичної автономії на рівні ідей узгоджується з аналізом довгих тіней історичних розривів, що повертаються у формах політичної уразливості та символічних дефіцитів (Андрущенко, 2025). Ключовим є методологічне розрізнення модернізації як технократичного сценарію і модерності

як культурно-нормативного режиму, що робить видимими механізми соціального уявного та його амбівалентності (Щербак, 2023). Зі свого боку, концепція складності дає підстави описувати одночасні, але різноспрямовані процеси як взаємно легітимовані контури метамодерної чутливості (Бевзенко, 2022). Антиномії пізнього модерну у східноєвропейському контексті виявляються у звуженні публічності, зростанні залежностей і підмінах автономії сурогатними формами безпеки (Савельєв, 2018). Пострадянські траєкторії, що поєднують інституційну мімікрію та демодернізаційні практики влади, задають фокус на конфігурації транзиту як небезпеки, а не лише як можливості (Еткінд і Мінаков, 2018).

Метою цієї статті є соціально-філософська діагностика демодернізації у Східній Європі через призму переходу від просвітницького розуму до метамодерних антиномій, із залученням підходів множинних модерностей, пост(колоніальних) студій, інституційного аналізу та просторово-інфраструктурних досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Демодернізація мислиться не як «збій» модернізаційної лінії, а як структурна можливість сучасності, що виявляється у змінах режимів легітимації й уявлення про раціональність. Просвітницький горизонт, попри історичну продуктивність, сьогодні зіштовхується з парадоксами політичної й етичної дії в умовах війни та довготривалої крихкості інститутів (Андрущенко, 2025). Важливим є розрізнення між модернізацією як технократичним проектом та модерністю як культурно-нормативним режимом, що структурує соціальне уявне (Щербак, 2023). Метопарадигма складності дозволяє побачити, як у межах «коливань» метамодерну співіснують надія і іронія, універсалії і локальні обмеження (Бевзенко, 2022). Український корпус філософських студій пропонує як історико-генеалогічні розвідки становлення модерної політичності (Волковський, 2024), так і системні описи освітніх ландшафтів як індикаторів змін раціональності (Терепищій, 2016). Узагальнення цих інсайтів підводить до висновку, що демодернізація має розглядатися через антиномії автономії й залежності, публічності й закритості, резонансу й відчуження (Сьомик, 2025; Сьомик, 2025).

Проаналізуємо пострадянський транзит як поле ризику демодернізації, де інституційна мімікрія поєднується з деградацією норм і практик. Опис транзиту як небезпеки, а не лише можливості, висвітлює механізми «повернення передмодерного» у нових управлінських формах і режимах контролю (Еткінд і Мінаков, 2018). Антиномії пізнього модерну у східноєвропейському контексті проступають як звуження публічності й заміщення правової раціональності неформальними практиками виживання (Савельєв, 2018). Критика самореференційних версій рефлексивного модерну демонструє межі описів, що «не бачать» повсякденного знецінення інститутів (Ротар, 2020). До цього додається воєнний фактор: стратегічні мотиви, інструменти і риторика, які відтворюють постімперські структури влади, створюють специфічні канали демодернізації (Пинньоніємі, 2024). Паралельний глобальний дискурс про колоніальну модерність і траєкторії «сталих переходів» виявляє приховані ієрархії та екології влади, релевантні для розуміння нашого регіону (Арора і Стерлінг, 2023).

Дослідження примусового переміщення і «інженерії значущості» показує, як імперські техніки керованості перетворюють соціальні тканини та підривають підвалини модерного громадянства (Маляренко, 2024). Поглиблені студії демонструють, що розпад нормотворення й інфраструктур є не випадковістю, а керованою стратегією демодернізації (Маляренко і Кормич, 2024). Економіко-географічний аналіз фіксує «повзучі» ефекти у виробничих і розподільчих ланцюгах, які консервують відкат від модерних режимів (Маляренко і Кормич, 2023). Дані майже реального часу про економічну активність у війні уточнюють просторово-часові патерни руйнації та часткового відновлення, надаючи емпіричний інструментарій для діагностики (Жуков, 2023). На мікрорівні прикордонних регіонів «порожнеча» як соціальний факт вступає у суперечність із програмами деколонізації, що проблематизує відновлення (Дзенівська, 2024).

Глобальна історія і порівняльна соціологія науки показують неоднорідність академічних інститутів і крихкість засад академічної свободи, що робить видимими демодернізаційні тренди за межами економічної статистики (Лерч, Франк і Шофер, 2024). Реконфігурація медіасистем на тлі повернення історичної

перспективи до концепту множинних модерностей пояснює, як інформаційні режими структурують публічну сферу і довіру (Ечевєррія та ін., 2024). У полі культурної політики постає питання, як берегти модерні здобутки без їх консервації у догму, що особливо відчутно у практиках музеалізації спадщини (Вавда і Денісон, 2022). Національні інтелектуальні традиції та їхні злами – від неотомізму до сучасних шкіл – демонструють циклічність модернізаційних хвиль і розривів (Шеремета, 2024). У цій перспективі освітні ландшафти виявляють напруги між універсальними розуму і локальними практиками адаптації, стаючи одночасно індикаторами і драйверами змін (Терепищій, 2016).

Порівняльний та глобальний вимір дає змогу розмістити східноєвропейські процеси у ширшій типології множинних модерностей. Дослідження архітектурних політик у Нігерії показує, що модерності завжди матеріально втілені й інституційно вмонтовані, тому їхні «відкати» читаються в самій тканині простору (Адеймо і Амоле, 2024). Аналіз індустрій туризму демонструє, як автентичність і модерність ведуть переговори у режимах комодифікації, задаючи нові конфігурації легітимації (Канаван і МакКемлі, 2021). Регіональні соціальні теорії Східної Азії пропонують іншу архітектоніку сучасності, що коригує універсалістські лекала (Чен і Фу, 2024), тоді як метатеоретичні дискусії підкреслюють потребу в оновленні понятійного апарату для схоплення прискорень і резонансів (Черніло, Маскареньйо і Деланті, 2023). Перевірка класичних тез секуляризації на сучасних даних уточнює нефіксований зв'язок між модернізацією і секуляризацією (Штольц, Зідлер і Губер, 2023), а кроскультурні дослідження модернізації й ідеологічної поляризації пояснюють, як ціннісні поля диференціюються і відкривають коридори для відкатів (Ріголі та ін., 2025). Міжцивілізаційний підхід до зустрічей і перекладів між культурними кодами підсилює інструментарій для аналізу прикордонних зон ризику (Сміт, 2024), доповнюючи розмову про соціальне прискорення й резонанс як досвідні параметри сучасності (Зюзен, 2023).

Синтезуючи наведені лінії, пропонуємо цілісну діагностику демодернізації як багаторівневого процесу, що одночасно торкає простір, інститути, економіку та смислотвірні режими. У політичній практиці це означає визнання того, що демодернізація не

редукується до «браку ресурсів», а формується через поєднання воєнних стратегій, постімперських спадків і інформаційних екосистем (Пинньоніємі, 2024; Ечевєррія та ін., 2024). У культурно-нормативному вимірі йдеться про боротьбу за публічність і довіру в умовах конкуренції інтерпретацій, де музеалізація і політика спадщини стають аренами переозначення модерного (Вавда і Денісон, 2022). У знаньовому полі демодернізація зчитується через напруження між універсаліями розуму та локальними практиками адаптації, що особливо видно в освіті та академічній автономії (Терепиший, 2016; Лерч, Франк і Шофер, 2024). На емпіричному рівні релевантні дані війни й економіки дозволяють фіксувати темпоральні й просторові патерни руйнації/відновлення (Жуков, 2023), а порівняльні кейси множинних модерностей – перевіряти загальність висновків (Адейємо і Амоле, 2024; Канаван і МакКемлі, 2021). У підсумку, запропонована оптика дає підстави для відповідальної переінтерпретації просвітницького проекту в умовах метамодерних антиномій, де демодернізація постає не як «кінцева стадія», а як виклик до оновлення інституцій, мови й практик сучасності (Андрущенко, 2025; Бєвзенко, 2022).

Висновки і перспективи подальших розвідок. У підсумку стаття показала, що демодернізацію доцільно трактувати не як випадковий відступ від лінії прогресу, а як структурну можливість сучасності, яка проявляється у зміні режимів легітимації, крихкості інституцій та переформатуванні публічної сфери. Перехід від просвітницького акценту на універсаліях розуму до метамодерних антиномій виявляє багаторівневі розлами між автономією та залежністю, резонансом та відчуженням, правовою раціональністю та неформальними практиками. Просторово-інфраструктурний вимір, інформаційні екосистеми та освітні ландшафти працюють як індикатори й водночас драйвери цих зсувів. Східноєвропейський контекст демонструє особливу чутливість до поєднання воєнних стратегій, постімперських спадків і соціально-економічних нерівностей, що задає специфічні траєкторії демодернізації. Методологічно продуктивною є оптика множинних модерностей, яка дозволяє подолати схематику «відставання» та перейти до топології розривів і вузлів між різними режимами сучасності. Нормативний

висновок полягає у потребі переінтерпретації просвітницького проекту як практики критичної відповідальності, здатної підтримувати публічність, довіру та інституційну автономію у стані тривалих криз. Це відкриває простір для політик, що поєднують безпекові, правові, культурні та освітні інтервенції з метою стримування регресивних тенденцій.

Перспективи подальших розвідок пов'язані з розробленням операційних індикаторів демодернізації на перетині трьох рівнів аналізу: мікро (повсякденні практики довіри і солідарності), мезо (інституційні режими автономії та підзвітності), макро (просто-риво-інфраструктурні конфігурації та інформаційні режими).

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В.П. *Просвітницька одиссея розуму*. Київ : Знання України. 2025. 524 с.

2. Бевзенко Л. Парадигма складності в соціологічному теоретизуванні та культура метамодерну – контури взаємної легітимації. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 2022, 1, с. 45–82. DOI: <https://doi.org/10.15407/sociology2022.01.045>

3. Волковський В. Від народу до нації: Празький період історії української політичної філософії. *Філософська думка*, 2024, 3, с. 27–54. DOI: <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.027>

4. Еткінд О., Мінаков М. Пострадянський транзит і демодернізація. *Ідеологія і політика*. 2018. № 1(9). С. 4-13.

5. Ротар Н. Критика теорії рефлексивного модерну в сучасній політичній науці. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*, 2020, 8, с. 132–147. DOI: <https://doi.org/10.31861/mediaforum.2020.8.132-147>

6. Савельєв Ю. Антиномії суспільства пізнього модерну: Східна Європа у небезпеці демодернізації. *Ідеологія і політика*. 2018. № 1(9). С. 14–63.

7. Сьомик В. Філософські основи демодернізації у пострадянському суспільстві. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. Студії*, 2025, Випуск 60, С. 193–200. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.21>

8. Сьомик В.А. Множинні модерності й феномен демодернізації: концептуальні підвалини та український контекст. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*, 2025, № 2, С. 192–198. DOI: <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2025.2.24>

9. Терепищій С. О. *Сучасні освітні ландшафти*. К.: «Фенікс», 2016, 309 с.

10. Шеремета О. Історіографія раннього неотомізму та дослідження поглядів українських неотомістів першої половини ХХ століття. *Філософська думка*, 2024, 3, с. 80–95. DOI: <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.080>

11. Щербак С. Концепт модернізації і соціальне уявне: методологічні нотатки. *Філософська думка*, 2023, 4, с. 56–70. DOI: <https://doi.org/10.15407/fd2023.04.056>

12. Adeyemo A., Amole B. Understanding the Multiple Architectural Modernities in Colonial and Postindependence Nigeria. Curator: The Museum Journal, 2024, 67(2), pp. 159–182. DOI: <https://doi.org/10.1111/cura.12587>

13. Arora S., Stirling A. Colonial Modernity and Sustainability Transitions: A Conceptualisation in Six Dimensions. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 2023, 48, 100733. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eist.2023.100733>

14. Canavan B., McCamley C. Negotiating Authenticity: Three Modernities. *Annals of Tourism Research*, 2021, 88, 103185. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103185>

15. Chen H.-F., Fu S. Modernity and Inter-Imperiality: Rethinking Social Theory in East Asia. *Sociology Compass*, 2024, 18(7), e13251. DOI: <https://doi.org/10.1111/soc4.13251>

16. Chernilo D., Mascareño A., Delanty G. Social Theory: Legacies and Future Directions (Interview). *European Journal of Social Theory*, 2023, 26(3), pp. 408–423. DOI: <https://doi.org/10.1177/13684310231179145>

17. Dzenovska D. Emptiness against Decolonization: Reflections from the Imperial Fault Line in Eastern Latvia. *Slavic Review*, 2024, 83, pp. 687–704. DOI: <https://doi.org/10.1017/slr.2025.4>

18. Echeverría M., et al. Bringing History Back into Media Systems Theory: Multiple Modernities. *The International Journal of Press*, 2024, 25(5), pp. 1173–1192. DOI: <https://doi.org/10.1177/19401612221141315>

19. Lerch J. C., Frank D. J., Schofer E. The Social Foundations of Academic Freedom: Heterogeneous Institutions in World Society, 1960 to 2022. *American Sociological Review*, 2024, 89(1), pp. 88–125. DOI: <https://doi.org/10.1177/00031224231214000>

20. Malyarenko T. New People for the Old Empire: Russian Policy of Manufacturing Significance through Forced Migration in Ukraine's Occupied Territories. *Journal of Borderlands Studies*, 2024, 39(5), pp. 793–815. DOI: <https://doi.org/10.1080/17449057.2024.2386794>

21. Malyarenko T., Kormych B. New Wild Fields: How the Russian War Leads to the Demodernization of Ukraine's Occupied Territories. *Nationalities Papers*, 2024, 52(3), pp. 497–515. DOI: <https://doi.org/10.1017/nps.2023.33>

22. Malyarenko T., Kormych B. Russian Policy towards the Economy of Occupied Ukrainian Territories: Crawling De-Modernization. *Eurasian Geography and Economics*, 2023, 64(2), pp. 220–237. DOI: <https://doi.org/10.1080/15387216.2023.2167097>

23. Pynnöniemi K. Understanding Russia's War against Ukraine. *Journal of Strategic Studies*, 2024, 47(6–7): 832–859. DOI: <https://doi.org/10.1080/01402390.2024.2379395>

24. Rigoli F., et al. Modernization and Ideological Polarization on a Global Scale. *Cross-Cultural Research*, 2025, 59(3), pp. 239–266. DOI: <https://doi.org/10.1177/10693971251327738>

25. Smith J. C. A. Civilizational Analysis as a Mode of the Intercultural: Intercivilizational Encounters, the Intercultural and Contemporary Historical Sociology. *Journal of Intercultural Studies*, 2024, 45(2), pp. 155–173. DOI: <https://doi.org/10.1080/07256868.2023.2229546>

26. Stolz J., Siedler T., Huber S. A Counterexample to Secularization Theory? Assessing the Link between Modernization and Secularization. *The British Journal of Sociology*, 2023, 74(6), pp. 1199–1225. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-4446.13009>

27. Susen S. Lessons from Reckwitz and Rosa: Towards a Constructive Dialogue on Social Acceleration and Resonance. *Philosophy & Social Criticism*, 2023, 49(9), pp. 1267–1317. DOI: <https://doi.org/10.1080/02691728.2023.2201578>

28. Wawda S., Denison E. Towards the Cape Town Document. *Curator: The Museum Journal*, 2022, 65(3), pp. 485–497. DOI: <https://doi.org/10.1111/cura.12516>

29. Zhukov Y.M. Near-Real Time Analysis of War and Economic Activity during Russia's Invasion of Ukraine. *Journal of Comparative Economics*, 2023, 51(4), pp. 1232–1243. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jce.2023.06.003>

REFERENCES

1. Andrushchenko, V. (2025). *Prosvitnytska odisseia rozumu* [The Odyssey of Enlightened Reason]. Kyiv: Znannia Ukrainy. 524 p. [in Ukrainian].

2. Bevenko, L. (2022). Paradyhma skladnosti v sotsiologichnomu teoretyzuvanni ta kultura metamodernu – kontury vzaiemnoi lehitymatsii [The Paradigm of Complexity in Sociological Theorizing and the Culture of Metamodernity—Contours of Mutual Legitimation]. *Sotsiologiya: teoriia, metody, marketynh*, 1, pp. 45–82. <https://doi.org/10.15407/sociology2022.01.045> [in Ukrainian].

3. Volkovskyy, V. (2024). Vid narodu do natsii: Prazkyi period istorii ukrain-skoi politychnoi filosofii [From People to Nation: The Prague Period in the History of Ukrainian Political Philosophy]. *Filosofska dumka*, 3, pp. 27–54. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.027> [in Ukrainian].

4. Etkind, O., & Minakov, M. (2018). Postradianskyi tranzyt i demodernizatsiia [Post-Soviet Transit and Demodernization]. *Ideolohiia i polityka*, 1(9), pp. 4–13. [in Ukrainian].

5. Rotar, N. (2020). Krytyka teorii refleksyvnoho modernu v suchasni politychnii nautsi [A Critique of Reflexive Modernity Theory in Contemporary Political Science]. *Mediaforum: analityka, prohnozy, informatsiinyi menedzhment*, 8, pp. 132–147. <https://doi.org/10.31861/mediaforum.2020.8.132-147> [in Ukrainian].

6. Saveliev, Yu. (2018). Antynomii suspilstva piznoho modernu: Skhidna Yevropa u nebezpetsi demodernizatsii [Antinomies of Late Modernity:

Eastern Europe in the Danger of Demodernization]. *Ideolohiia i polityka*, 1(9), pp. 14–63. [in Ukrainian].

7. Siomyk, V. (2025). Filosofski osnovy demodernizatsii u postradianskomu suspilstvi [Philosophical Foundations of Demodernization in Post-Soviet Society]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filos.-politol. studii*, 60, pp. 193–200. <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.21> [in Ukrainian].

8. Siomyk, V. A. (2025). Mnozhynni modernosti y fenomen demodernizatsii: kontseptualni pidvalyny ta ukrainskyi kontekst [Multiple Modernities and the Phenomenon of Demodernization: Conceptual Foundations and the Ukrainian Context]. *Perspektyvy. Sotsialno-politychnyi zhurnal*, 2, pp. 192–198. <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2025.2.24> [in Ukrainian].

9. Terepyschyi, S. (2016). *Suchasni osviti landshafty* [Contemporary Educational Landscapes]. Kyiv: Feniks. 309 p. [in Ukrainian].

10. Sheremeta, O. (2024). Istoriohrafia rannioho neotomizmu ta doslidzhenia pohliadiv ukrainskykh neotomistiv pershoi polovyny XX stolittia [The Historiography of Early Neo-Thomism and Studies of Ukrainian Neo-Thomists' Views in the First Half of the 20th Century]. *Filosofska dumka*, 3, pp. 80–95. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.080> [in Ukrainian].

11. Shcherbak, S. (2023). Kontsept modernizatsii i sotsialne uiaвне: metodolohichni notatky [The Concept of Modernization and the Social Imaginary: Methodological Notes]. *Filosofska dumka*, 4, pp. 56–70. <https://doi.org/10.15407/fd2023.04.056> [in Ukrainian].

12. Adeyemo, A., & Amole, B. (2024). Understanding the Multiple Architectural Modernities in Colonial and Postindependence Nigeria. *Curator: The Museum Journal*, 67(2), pp. 159–182. <https://doi.org/10.1111/cura.12587>

13. Arora, S., & Stirling, A. (2023). Colonial Modernity and Sustainability Transitions: A Conceptualisation in Six Dimensions. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 48, 100733. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2023.100733>

14. Canavan, B., & McCamley, C. (2021). Negotiating Authenticity: Three Modernities. *Annals of Tourism Research*, 88, 103185. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103185>

15. Chen, H.-F., & Fu, S. (2024). Modernity and Inter-Imperiality: Rethinking Social Theory in East Asia. *Sociology Compass*, 18(7), e13251. <https://doi.org/10.1111/soc4.13251>

16. Chernilo, D., Mascareño, A., & Delanty, G. (2023). Social Theory: Legacies and Future Directions. *European Journal of Social Theory*, 26(3), pp. 408–423. <https://doi.org/10.1177/13684310231179145>

17. Dzenovska, D. (2024). Emptiness against Decolonization: Reflections from the Imperial Fault Line in Eastern Latvia. *Slavic Review*, 83, pp. 687–704. <https://doi.org/10.1017/slr.2025.4>

18. Echeverría, M., et al. (2024). Bringing History Back into Media Systems Theory: Multiple Modernities. *The International Journal of Press*, 25(5), pp. 1173–1192. <https://doi.org/10.1177/19401612221141315>

19. Lerch, J. C., Frank, D. J., & Schofer, E. (2024). The Social Foundations of Academic Freedom: Heterogeneous Institutions in World Society, 1960 to 2022. *American Sociological Review*, 89(1), pp. 88–125. <https://doi.org/10.1177/00031224231214000>

20. Malyarenko, T. (2024). New People for the Old Empire: Russian Policy of Manufacturing Significance through Forced Migration in Ukraine's Occupied Territories. *Journal of Borderlands Studies*, 39(5), pp. 793–815. <https://doi.org/10.1080/17449057.2024.2386794>

21. Malyarenko, T., & Kormych, B. (2024). New Wild Fields: How the Russian War Leads to the Demodernization of Ukraine's Occupied Territories. *Nationalities Papers*, 52(3), pp. 497–515. <https://doi.org/10.1017/nps.2023.33>

22. Malyarenko, T., & Kormych, B. (2023). Russian Policy towards the Economy of Occupied Ukrainian Territories: Crawling De-Modernization. *Eurasian Geography and Economics*, 64(2), pp. 220–237. <https://doi.org/10.1080/15387216.2023.2167097>

23. Pynnöniemi, K. (2024). Understanding Russia's War against Ukraine. *Journal of Strategic Studies*, 47(6–7), pp. 832–859. <https://doi.org/10.1080/01402390.2024.2379395>

24. Rigoli, F., et al. (2025). Modernization and Ideological Polarization on a Global Scale. *Cross-Cultural Research*, 59(3), pp. 239–266. <https://doi.org/10.1177/10693971251327738>

25. Smith, J. C. A. (2024). Civilizational Analysis as a Mode of the Intercultural: Intercivilizational Encounters, the Intercultural and Contemporary Historical Sociology. *Journal of Intercultural Studies*, 45(2), pp. 155–173. <https://doi.org/10.1080/07256868.2023.2229546>

26. Stolz, J., Siedler, T., & Huber, S. (2023). A Counterexample to Secularization Theory? Assessing the Link between Modernization and Secularization. *The British Journal of Sociology*, 74(6), pp. 1199–1225. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.13009>

27. Susen, S. (2023). Lessons from Reckwitz and Rosa: Towards a Constructive Dialogue on Social Acceleration and Resonance. *Philosophy & Social Criticism*, 49(9), pp. 1267–1317. <https://doi.org/10.1080/02691728.2023.2201578>

28. Vawda, S., & Denison, E. (2022). Towards the Cape Town Document. *Curator: The Museum Journal*, 65(3), pp. 485–497. <https://doi.org/10.1111/cura.12516>

29. Zhukov, Y. M. (2023). Near-Real Time Analysis of War and Economic Activity during Russia's Invasion of Ukraine. *Journal of Comparative Economics*, 51(4), pp. 1232–1243. <https://doi.org/10.1016/j.jce.2023.06.003>

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025